

FETHİYE HALKEVİ VE FAALİYETLERİ

PEOPLE'S HOUSES (HALKEVİ) OF FETHİYE AND ITS ACTIVITIES

Seher AKÇA*, Bayram AKÇA**, Recep ARSLAN***

Geliş Tarihi/Received:20.12.2019

Kabul Tarihi/Accepted:01.05.2020

AKÇA, Seher - AKÇA, Bayram - ARSLAN, Recep, (2020), "Fethiye Halkevi ve Faaliyetleri", Belge Dergisi, C.2, S.20, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2020/II, ss. 2457-2473.

Öz

Milli Mücadele'nin başarı ile sonuçlandırılması sonrasında Mustafa Kemal Paşa'yı bekleyen yeni mücadele sahaları vardı. Bunlardan birisi, Cumhuriyet rejimine geçilmesi ve yeni rejimin halk tarafından benimsenmesinin sağlanmasıdır. Başlangıçta bu görevi Türk Ocakları yürütmüş, fakat 1930 yılına gelindiğinde bu sahada yeni bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın olumsuz etkileri, Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesinin başarısızlıkla sonuçlanması ve toplumsal huzursuzluklar yeni kurumun gerekliliğini göstermiştir. Bu bağlamda yeni yönetim biçiminin değerlerinin toplum tarafından özümsemesi için Halkevleri açılmıştır. Halkevleri, ilk olarak 19 Şubat 1932'den itibaren 14 il merkezinde faaliyete girmiştir. Daha sonra başka iller ve ilçelerde de Halkevi şubeleri açılmıştır. Bunun yanında ilerleyen yıllar içinde Halkodaları vasıtası ile köylere kadar örgütlenmeye gidilmiştir. 19 Şubat 1932'de ilk Halkevleri açıldığı zaman Fethiyeli aydınlar ve ileri gelenler de Fethiye ilçesinde de Halkevi'nin teşkilatlanmasını arzu etmişlerdir. Ancak Fethiye ilçesinde uygun bir binanın bulunamaması gibi nedenlerle Halkevi hemen faaliyete geçmemiştir. Fethiye Halkevi, 1935'ten itibaren 3 katlı bir binada halkın hizmetine girmiştir.

Halkevlerinin ülke çapındaki şube sayısı yıllar içinde muazzam seviyelere ulaşmıştır. Bu bağlamda 1950'de şube sayısı 478'e ulaşırken, Halkodalarının sayısı da 4322'ye ulaşmıştır. Yurdun dört bir köşesine ulaşan kurum; Dil, Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, İhtimai Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Neşriyat, Köycüler, Müze ve Sergi Şubeleri vasıtasıyla halka hizmet götürmüştür. Fethiye Halkevi de bu hizmetin bir parçası olarak sistemde yer almıştır.

Fethiye Halkevi bünyesinde yukarıdaki bütün şubelerin açılması mümkün olmamıştır. Kurumun Fethiye yerel teşkilatlanması Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım ve Köycülük olmak üzere beş ayrı şubeden oluşmuştur. Bu kısıtlı yapılanmaya rağmen, Fethiye Halkevi görevlileri CHP Parti İdare Heyeti ve mülki teşkilat ile iyi ilişkiler kurarak verimli hizmet yürütmüşlerdir. 4 Mayıs 1940'a gelindiğinde 5 şube ile çalışmalarına devam eden Fethiye Halkevi, yeni şubelerin faaliyete geçmesi için bina, bütçe ve elemana ihtiyaç duymuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı ekonomik çalkantıların etkisindeki bu yıllarda böyle bir kaynağın bulunması mümkün olmamıştır. Fethiye Halkevi, 16 Kasım 1940 tarihine gelindiğinde hâlihazırda 5 şube vasıtası ile halka hizmet etmeye devam etmiştir. 1941 yılı sürecinde de Fethiye Halkevi kısıtlı sayıdaki organı, yani 5 şubesi ile muntazam bir şekilde çalışmıştır.

Fethiye Halkevi'nin en ön plana çıkan özelliklerinden birisi, yörede kabul gören ve sevilen bir teşkilata sahip olmasıdır. Bu bağlamda 11 Kasım 1941 tarihli bir raporda Fethiye Halkevi personelinin bölgede sevilen kişilerden oluştuğu, Halkevi idarecileri ile Kaymakamlık ve öğretmenler arasında iyi bir işbirliğinin olduğu aktarılmaktaydı. Fethiye Halkevi iyi bir örgütlenmeye sahip olmakla beraber, yapılan toplantılar için binasının yetersiz olması dolayısıyla sıkıntı da çekmiştir. Özel ve resmi

* Doç. Dr, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, E-posta: seherakca@mu.edu.tr, (orcid.org/0000-0003-4987-8087).

** Prof. Dr, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, E-posta: abayram@mu.edu.tr, (orcid.org/0000-0001-7396-3498).

*** Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, E-posta: receparslan@karabuk.edu.tr, (orcid.org/0000-0003-4389-692X).

günlerde yapılan törenlerde Halkevi salonunun yetersiz kalmıştır. 1943 yılına gelindiğinde Fethiye Halkevi Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Kütüphane, Yayın ve Köycülük Şubeleri faaliyetlerine özveri ile devam etmiştir.

Fethiye Halkevinin üye sayısı ise; 1941'de 257, 1942'de 259 ve 1943'de de 279'a çıkmıştır. Üye sayısındaki artışa rağmen, Halkevinin binasının çalışmalar için müsait olmamasından dolayı çalışmalar başka binalarda yürütülmek zorunda kalmıştır. 1944 yılında Fethiye Halkevi çalışmaları verimli bir şekilde sürdürülmüş ve Halkevi çalışma kayıtları muntazam bir şekilde tutulmuştur. Fethiye Halkevi, şubeleri vasıtası ile yürüttüğü çalışmalar ile Cumhuriyet rejiminin halka benimsetilmesini sağlamıştır. Diğer yandan da toplumun farklı konularda aydınlatması ve bütünleşmesine de katkı sunmuştur. 1945 yılı sonrasında zaman içinde Fethiye Halkevi'nin çalışmaları sönükleşmiş ve Halkevlerinin kapatılması ile beraber tamamen bitmiştir.

Hâlihazırda Fethiye Halkevi'nin çalışmalarına kısmen değinen çalışmalar bulunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı Arşivi'nde yeni belgelerin erişime açılması, Fethiye Halkevi'ne dair daha detaylı resmi bilgiye ulaşılmasını sağlamıştır. Yeni belgelerle hazırlanan bu çalışmanın oluşturulmasında arşiv belgelerinde yer alan raporlardan, kitaplardan ve gazetelerden istifade edilmiştir. Çalışma ile bu alanda yapılmış olan araştırmalara katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Türkiye, Fethiye, Halkevi, Faaliyetler, Çağdaşlaşma.*

Abstract

After the national struggle was successfully completed, there were new struggle waiting for Mustafa Kemal Pasha. One of them is the transition to the republic regime and the adoption of the new regime by population. Initially this task was carried out by the Turkish Hearts (Türk Ocakları), but by 1930 a new institution was needed in this field. The negative effects of the 1929 World Economic Depression, the failure of the Free Republican Party and the social unrest indicated the necessity of the new institution. In this context, People's Houses (Halkevleri) have been opened to absorb the values of the new form of government by the society. People's Houses first started operating in 14 city centers at 19 February 1932. Later, People's Houses branches were opened in other provinces and districts. In addition, in the coming years, the people's rooms were organized to the villages through the means of Community Houses. When the first People's Houses were opened at 19 February 1932, the intellectuals and notables of Fethiye wanted to organize the People's Houses in Fethiye. However, due to the lack of a suitable building in Fethiye, People's Houses did not start operating immediately. Fethiye People's Houses has been put into service at 3-storey building in 1935.

The number of branches of the People's Houses, has reached enormous levels over the years. In this context, while the number of branches reached 478 in 1950 and the number of Community Houses reached 4322. The institution reached four corners of the country. It has provided services to the public through Language, History and Literature, Fine Arts, Representation, Sports, Internal Aid, Public Classrooms and Courses, Library and Publications, Villagers, Museum and Exhibition Branches. Fethiye People's Houses was also part of this service.

It was not possible to open all the branches above in Fethiye People's Houses. The local organization of the institution consists from Fine Arts, Representation, Sports, Social Aid and Villagers of five branches. Despite this limited structuring, Fethiye People's Houses officials carried out efficient service by establishing good relations with the CHP Party Administrative Committee and the local authority. Fethiye People's Houses continued its activities with 5 branches when it came to 4 May 1940. During this time People Houses of Fethiye needed the building, budget and staff to start new branches. It was not possible to find such a source in these years under the effects of the economic turmoil caused by the Second World War. Fethiye People's Houses has already continued to serve the public through 5 branches at 16 November 1940. During the period of 1941, Fethiye People's Houses worked in a regular manner with its limited number of organs, namely 5 branches.

One of the most prominent features of Fethiye People's Houses is that, it was an accepted and loved organization in the region. In this context, it was stated in a report dated to 11 November 1941 that the Fethiye People's Houses staff consisted of loved ones in the region and that there was a good cooperation between the People's Houses administrators and the District Governorship and teachers. Although Fethiye People's Houses has a good organization, it has suffered due to the insufficient building for the meetings. In the ceremonies on private and public days, the People's

Houses hall was insufficient. By 1943, Fethiye People's Houses continued their activities with devotion via Representation, Sports, Social Assistance, Library, Publication and Villagers branches.

The number of members of the Fethiye People's Houses was increased to 257 in 1941, 259 in 1942 and 279 in 1943. Despite the increase in the number of members, the works had to be carried out in other buildings because the People's Houses building was not available for work. In 1944, Fethiye People's Houses were carried out efficiently its works and the records were kept uniformly. Fethiye People's Houses has ensured that the republic regime was adopted to the public through the works it carried out by its branches. On the other hand, it contributed to the illumination and integration of the society on different topics. After 1945, Fethiye People's Houses works decreased and with the closing of People's Houses completely finished.

Currently, there are some studies that refer to the works of Fethiye People's Houses partially. The new documents in the Presidential Archive has provided access to more detailed official information on Fethiye People's Houses. This study prepared with new documents. In the preparation of this study it was benefitted from the reports in the archive, books and newspapers. With the study, it is aimed to contribute to the study made in this field.

Keywords: Turkey, Fethiye, People's Houses, Activities, Modernization

Giriş

Milli Mücadele'nin başarı ile sonuçlandırılması sonrasında Cumhuriyet rejimi ilan edilmiş ve yeni rejimin halk tarafından benimsenmesi için bazı düzenlenmelere gidilmiştir. Başlangıçta yeni rejimin benimsenmesi görevini Türk Ocakları üstlenirken, 1930 yılına gelindiğinde bu alanda yeni kurumlara ihtiyaç duyulmuştur¹. Türkiye'de 1930'larda ortaya çıkan gelişmeler Cumhuriyet rejiminin halkın bir kısmı tarafından hala özümsemediğini göstermiştir. Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesi ve Menemen Olayı bu durumun en bariz kanıtıydı. Bu gelişmeler Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) yönetimini yeni arayışlara yöneltmiştir². Bunun yanında 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın etkileri Türkiye'de de hissedilmiş, huzursuzluğa yol açmış ve bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa çıktığı yurt gezisinde durumu değerlendirmiştir³. Mustafa Kemal Paşa ya halkın yükünü azaltacak veyahut daha merkeziyetçi bir şekilde hükümeti sosyal ve iktisadi hayatının her alanına temas ettirecekti. Mustafa Kemal Paşa ikinci yolu tercih etmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için kurulan en önemli kurumlardan birisi Halkevleridir⁴. Halkevlerinin kuruluş sürecinde II. Meşrutiyet deneyiminin ve Türk Ocakları'nın önemli bir payı vardır. Türk Ocakları, Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecinde devletin yok olmasını önlemeye yönelik Türkçülük akımlarından biri olarak ortaya çıkmıştır. Türk Ocağı "*Türklerin harsi birliğine ve medeni kemaline çalışmak*" ülküsü ile 1912'de kurulmuştur. Bunu kulüpler açarak, kurslar düzenleyerek ve yayınlar yaparak sağlamıştır. Türk Yurdu ise Türk Ocağı'nın başlıca yayın organı olmuştur. Türk Ocakları, kültürel faaliyetlerinin yanı sıra işgal yıllarında Sultanahmet Mitingi gibi önemli toplumsal hareketlenmelerin organize edilmesinde de etkin olmuştur. Türk Ocakları'nın kapatılmasının birçok nedeninin olduğu iddia edilmiştir. Bu iddiaların başında ocakların kimi devrimlere karşı ilgisiz kaldığı fikri gelmektedir. Bir diğer görüş ise; Türk Ocakları'nın bir türlü Turancılık fikirlerinden kopamamış olduğu

1 Serap Taşdemir, "Tek Parti Yönetiminde Merzifon Halkevi", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Güz 2009, Y. 5, S. 10, s. 52.

2 Hamit Pehlivanlı, "Kırıkkale Halkevi(1942-1951)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XXIV, S. 70 Ankara, Mart 2008, s.128.

3 Zeki Arıkan, "Halkevlerinin Kuruşu ve Tarihsel İşlevi", *AÜ Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C. 6, S. 23, 1999, s. 262-266.

4 Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu: Halkevleri*, İstanbul, 2000, s. 91.

iddiasıdır. Nihayetinde 1931’de Türk Ocakları’nın tüm mal varlığı Cumhuriyet Halk Fırkası’na devredilmiş ve Türk Ocakları kapatılmıştır⁵. 1931 yılında Türk Ocaklarının kapatılmasından sonra yerine Atatürk İnkılaplarını yaymak, halkı toplumsal açıdan aydınlatmak, Türk milliyetçiliğini geliştirmek ve Türk kültürünü yeniden canlandırıp, Türk aydını ile halk arasındaki mesafeyi kapatmak amacıyla Halkevleri açılmıştır⁶. Cumhuriyet ile filizlenen devrimlerin tabanda kökleşmesine yardımcı bir organ olarak şekillendirilen Halkevi icraatlarıyla, eski fikir ve alışkanlıklar ortadan kaldırılacak ve her safhada modern Türkiye daha da parlayacaktır⁷.

Halkevleri, ilk olarak 19 Şubat 1932 tarihinde Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun’da açılmıştır⁸. Bu tarihten itibaren halkevlerinin sayısı sürekli arttırılmıştır⁹.

19 Şubat 1932 tarihinde kurulan Halkevlerinin amacı; o tarihte Başbakan olan İsmet (İnönü) Paşa’nın ifadesiyle, CHP’nin kültür politikasını yaymak ve halka benimsetmektir¹⁰. Muğla Halkevi Dergisi’nde ise Halkevlerinin kuruluş amacı şöyle açıklanmıştır¹¹: “Halkevleri Kemalizmin ve demokrasinin en kuvvetli prensiplerinden birisi olan sınıfsız millet yaratmak hususunda ümit bağladığımız bir kurumdur. Sosyal mevkileri ve meslekleri ne olursa olsun, bütün vatandaşlar bu temiz çatının altında yer bulurlar, eşit muamele görürler ve herkes payına düşen istifadeyi sağlar. Bir demirci ile bir hekim, bir fırıncı ile bir mühendis, bir dülgerle bir ressamın yan yana bağdaş kurduğu, dertleştiği, birbiriyle düşünce takası yaptığı başka bir kurumumuz yoktur.”

Halkevleri, faaliyetlerini bünyesinde kurulan dokuz şube vasıtasıyla yürütmüştür. 1932 CHP Halkevleri Talimatnamesi’nde bu şubelerin isimlerine şöyle yer vermiştir¹²: “Dil, Tarih, Edebiyat”, “Güzel Sanatlar”, “Temsil”, “Spor”, “İçtimai Yardım”, “Halk Dershaneleri ve Kurslar”, “Kütüphane ve Neşriyat”, “Köycüler” ve “Müze ve Sergi.” Halkevleri ve Halkodaları yapılan yenilikleri halka tanıtmak, modern teknikleri yaygınlaştırmak, laik ve gerçekçi bir anlayış kazandırmayı amaçlamıştır¹³. 19 Şubat 1933’te, Halkevlerinin kuruluşunun ilk yıl dönümünde Halkevi sayısı 55’e ve 1941’de 383’e ulaşmıştır. 1933 yılında Halkevlerinde yapılan 1.663 toplantı yapılmıştır. Bu toplantılara toplam 500.569 kişi katılmıştır. Bunun yanında 915 konferans, 373 konser ve 511 temsil sergilenmiş ve bunları da 478.837 vatandaş izlemiştir. Burada verilen sayılar, Halkevlerinin kısa zamanda hızla örgütlendiğini göstermesi bakımından önemlidir¹⁴.

1932 yılında tesis edilen Halkevlerinin şube sayısı 1950 yılında 478’e ulaşırken, Halkodalarının sayısı da 4322’ye ulaşmıştır¹⁵. Kısa zamanda Türkiye’de 5.000’i aşkın şube ve oda sayısına ulaşan Halkevleri, köylerde halk odaları vasıtası ile vatandaşın

5 Arıkan, s. 262- 266.

6 Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, (Çev. Metin Kıratlı), 10. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2007, s. 379; Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, 1985, s. 378.

7 Serap Taşdemir, “Halkevlerinin Taşradaki Yansımalarına Bir Örnek: Ayvalık Halkevi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Bahar 2017, XVII/34, s. 216.

8 Erdem Çanak, “İçel: Mersin Halkevi Dergisi”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl. 3, S. 21, 2015, s. 220.

9 Nurcan Toksoy, *Halkevleri: Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, Orion Yayınevi, Ankara, 2007, s. 42.

10 Ömer Türkoğlu, “Halkevlerinin Kuruluş Amaçlar, Örgütsel Yapısı ve Bazı Uygulamaları”, *Kebikeç*, Yıl: 2, S. 3, 1996, s. 97-99.

11 Melek Çolak, *Muğla’da Eğitim (1923-1950)*, Muğla, Muğla’ya Hizmet Vakfı. 2001, s. 111.

12 *CHP Halkevleri Talimatnamesi*, Ankara, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1932, s. 5.

13 Eric J. Zürcher, *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s. 286.

14 Yücel Namal, “Zonguldak Halkevi’nin Faaliyetleri ve Karaelmas Dergisi”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Yaz 2012, Sayı: 34, s. 98.

15 Arıkan, a.g.m., s. 261.

ayağına gitmiştir¹⁶. Köylerde yayılan halk kütüphaneleri ile de ulusal tabanın yaygın eğitimi gerçekleştirilmiştir. Bu kurumlar, yurdun her köşesinde dergiler çıkarmış ve kitaplar yayımlamıştır. Ayrıca, konferanslar ve kongreler düzenleyerek ulusal kültürün gelişmesini sağlamıştır. Bunun yanında Halkevleri, halkçılık temeline dayalı çağdaş bir halk yaratma projesinin aracı olmuştur. Halkevleri ve Halkodaları bir anlamda da dil ve tarih kurumlarının tamamlayıcısı olmuştur. Dil ve tarih kurumlarının yaptığı çalışmalar, bu kurumların dergileri vasıtası ile halka ulaştırılmaya çalışılmıştır. Atatürk'ün Halkevleri, Cumhuriyet yönetiminin kendi halkı ile kucaklaşmasında yaygın eğitim ve kültür kuruluşları olarak büyük sorumluluk üstlenmiştir¹⁷. Bu kurumun tüm toplantılarında bütün katılımcılara ilgi gösterilmesi ve herkese eşit davranılması benimsenmiştir. İlk dönem talimatnamelerinde, toplantılarda kimseye özel yer tutulmaması ve geç kalanların ayakta durmaları söylenmiştir. Ayrıca entelektüelliğe bakılmaksızın bütün halk aynı seviyede görülmüştür¹⁸. Halkevinin temel amacı inkılapçı yönetim ile halk arasında fikir birliği sağlamaktır. Böylelikle Cumhuriyet'e muhalif fikirler, halk nezdinde taban bulamayacaktır¹⁹. Halkevlerinin önemle üzerinde durduğu kültürel faaliyetler, kalıcı izler bırakmıştır. Dönemin zor şartlarında neşredilen dergi, kitap ve broşürler, günümüzde sosyal bilimlerin birçok alanında kaynak olarak kullanılmaktadır²⁰.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde önemli bir yeri bulunan Halkevi Kurumu hakkında birçok çalışma kaleme alınmıştır. Halkevleri bünyesinde çalışma fırsatı bulmuş olan Anıl Çeçen'in "Atatürk'ün kültür Kurumu: Halkevleri" adlı çalışması referans bir kaynaktır. Şerafettin Zeyrek ise "Türkiye'de Halkevleri ve Halk Odaları" adlı bir çalışma kaleme almıştır. Nurcan Toksoy'un "Halkevleri: Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak" önemli bir tetkik çalışmadır. Bu eserlerin yanı sıra Halkevi şubelerinin çalışmaları da kitaplaştırılmıştır. Bunlardan birisi Yüksel Yıldırım tarafından kaleme alınan "Urfa Halkevi(1943- 1950)" adlı eserdir. Zeki Arıkan'ın "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi" adlı makalesi ise Halkevlerinin nasıl ortaya çıktığı ve ne gibi görevleri üstlendiğini ortaya koyması bakımından değerlidir. Bu bağlamda Zeki Arıkan'ın çalışması bu alanda yapılan çalışmalara önemli bir rehber olmuştur. Bunların yanında YÖK dijital verilerine göre günümüze kadar Halkevlerine dair 5 doktora ve 70'in üzerinde yüksek lisans tezi yazılmıştır. Bunların yanı sıra farklı yörelerde yer alan halkevi şubelerine dair de yüzlerce çalışma yapılmıştır.

Halkevlerinin hızlı bir şekilde örgütlenmesi sonrasında 23 Şubat 1936'da Halkevleri Fethiye Teşkilatı da oluşturulmuştur²¹. Pınar Gün tarafından hazırlanan "Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Fethiye (1923-1960)" adlı çalışmada Fethiye Halkevi'nin çalışmalarına da yer verilmiştir. Fakat bu tezin hazırlandığı yıl olan 2006'da Halkevlerine dair arşiv belgelerinin birçoğu daha yayınlanmamıştı. Dolayısıyla Gün'ün tezinden aynen üretilmiş olan kitabında da yeni veriler yer almamıştır. Söz edilen belgelerin erişime açılması, Fethiye Halkevi'ne dair daha detaylı resmi bilgiye ulaşılmasını sağlamıştır. Yeni erişime açılan belgelerle hazırlanan bu çalışma Fethiye Halkevi'nin faaliyetleri ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın hazırlanmasında arşiv belgelerinde yer alan raporlardan ve tetkik eserlerden

16 Anıl Çeçen, *Türkiye Cumhuriyeti Ulus Devleti*, Ankara, Fark Yayınları, 2007, s. 277- 278.

17 Çeçen, a.g.e., s. 278.

18 Arzu Öztürkmen, *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 75-76.

19 Stanford J. Shaw, Ezel Kural Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Çev. Mehmet Harmancı, C. II, E Yayınları, İstanbul, 1983, s. 455.

20 Nejdet Bilgi, "Yeni Doğu: Manisa Halkevi Dergisi", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 17, S. 19, 2001, s. 131.

21 Mustafa Özşarı, "Ege Bölgesi Ege Bölümü Halkevleri Ve Yayın Çalışmaları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 23, Ankara, 2003. s. 407.

istifade edilmiştir. Çalışma ile bu alanda yapılmış olan araştırmalara katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Fethiye, ilçede Halkevi'nin teşkilatlandığı dönemde tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonomiye sahipti. Fethiye Halkevi'nin 15 yıllık hizmeti sonrasında Fethiye halkının ekonomik alışkanlıklarında bir değişiklik olmamakla beraber, Halkevi'nin toplumsal hayatı yeniden etkilediği söylenebilir²². Yine Halkevinin millet olma bilinci açısından da önemli hizmetleri olmuş olmalıdır. Çünkü bilindiği üzere Halkevlerinin önemli işlevlerinden birisi de elde edilen kazanımların hangi zorluklarla kazanıldığının halka aktarılması olmuştur.

1. Fethiye Halkevi'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri

19 Şubat 1932 tarihinde Ankara başta olmak üzere 14 şehirde halkevleri açılmıştır²³. Ankara'da ilk Halkevi açıldığı zaman Fethiyeli aydınlar ve ileri gelenler de Fethiye ilçesinde de Halkevi'nin teşkilatlanmasını arzu etmişlerdir. Ancak Fethiye ilçesinde uygun bir binanın bulunamaması gibi nedenlerle Halkevi hemen faaliyete geçmemiştir. Tüm şartların olgunlaşması üzerine Muğla Halkevi'nin 1933'te²⁴ ve Milas Halkevi'nin 22 Şubat 1934'te²⁵ açılışının ardından 1935 yılına geldiği zaman Fethiye İlçesi'nde de Fethiye Halkevi Şubesi açılmıştır²⁶. Fethiye Halkevi üç katlı bir binada faaliyetlerine başlamıştır. Halkevi binasının zemin katında kiralık dükkânlar, birinci ve ikinci katlarında ise Fethiye Gençlik Kulübü odası, malzeme odası, toplantı odası, müsamere, dil kursu, satranç vb. etkinlikler odası ile kütüphane odası vardı²⁷. 1936 yılı sonrasında bu binada yer alan kütüphaneye yerel ve ulusal gazeteler de getirilerek buranın adeta bir şehir kütüphanesi olması sağlanmıştır²⁸.

1935 yılında Muğla il özel yönetim bütçesinden Muğla Halkevleri için 9.000 lira tutarında yardım yapmıştır. Yapılan bu yardımın 2.500 lirası doğrudan, 4.500 lirası Halkevi binaları inşaatı için, 1.000 lirası hayır cemiyetlerine yardım yapılması için ve 1.000 lirası da spor kulüplerine yardım için tahsis edilmiştir. Sözü edilen yardımların 175 lirasını doğrudan Fethiye Spor Kulübü'ne aktarılmıştır. 1936 yılında belediye bütçelerinden Muğla Halkevlerine toplamda 1.300 lira yardım sağlanmışken, bu yardımın 200 lirası Fethiye Halkevi'ne aktarılmıştır²⁹.

1937 yılında Fethiye Halkevi'nin çalışmalarını denetleyen Milletvekili Dr. Şükrü Şenozan hazırladığı raporda; Fethiye Halkevi'nin çalışmalarını genelde iyi bulduğunu, belirtmiştir³⁰. 5 Aralık 1939 tarihinde CHP Denizli Bölge Müfettişi Dr. Rıza Levent, Fethiye Halkevi'ne dair bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Fethiye Halkevi'nin güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım ve köycülük şubelerinden oluştuğu belirtilmiştir. R. Levent, Halkevinin demirbaş, gelir- gider ve aza defterlerinin düzenli tutulduğunu ve halkın özellikle de gençlerin Halkevine çok rağbet etmelerine rağmen, şehrin ortasında bulunan eski ve köhne binanın ihtiyaçlara cevap veremediğini söylemiştir. Levent, bu nedenle acilen yeni bir binaya

22 Pınar Gün, "Sosyal, Siyasal Ve Ekonomik Yönüyle Fethiye (1923-1960)", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Muğla, 2003, s. 137- 178.

23 Süleyman İnan, "Denizli'deki Halkevleri ve Faaliyetleri (1932-1951)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 25- 26, Mayıs- Kasım 2000 s. 136.

24 Ali Odabaş, "Muğla Halkevi", *Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2003, Muğla, s. 18

25 Bayram Akça- Seher Akça, "Milas Halkevi Ve Faaliyetleri", *Belgi*, Yaz 2019, s. 1346.

26 Pınar Gün, *Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Fethiye (1923-1960)*, Ankara, 2018, s. 135; Çolak, a.g.e., s. 101- 102.

27 Timur Fidan, *Bir Dönemin Toplumsal Anatomisi*, İstanbul, Telmessos Yayınları, 2004, s. 23.

28 Hicran Balaban, "Cumhuriyetle Birlikte Fethiye de Gelişti", *Günlük Gazetesi*, 8 Mart 2005, s. 5.

29 BCA,490.100.1518.178.19- 21.

30 BCA,490.01.1001.867.1.

ihtiyaç olduğunu ve bunun için de CHP Genel Sekreterliği tarafından Fethiye Halkevi'ne bina yapımı için 4.000 liranın gönderildiğini aktarmıştır. R. Levent, Fethiye CHP Parti ve Fethiye Halkevi İdare Heyetleri'nin vilayet merkezinden çok uzak olmaları nedeniyle kendilerine öksüz muamelesi yapıldığından şikâyetçi olduklarını da tespit etmiştir³¹.

1939 yılında hususi idare bütçesinden Muğla Halkevlerine 14.000 lira ödenmiştir, fakat bu miktarın ne kadarının bu şubeye aktarıldığı belirtilmemiştir. 1939 yılı belediyeler bütçesinden Muğla Halkevlerine toplam 1.033 lira ödenmiş ve bunun 100 lirası Fethiye Halkevi'ne aktarılmıştır³². 1940 yılında hususi idare bütçesinden Muğla Halkevlerine 15.000 lira ödenmiştir, fakat bu miktarın ne kadarının Fethiye Halkevi'ne aktarıldığı tespit edilememiştir. 1940 yılı belediyeler bütçesinden Muğla Halkevlerine toplam 930 lira ödenmiş ve bunun 200 lirası Fethiye Halkevi'ne aktarılmıştır³³.

4 Mayıs 1940 tarihinde tekrar Muğla Halkevlerinin çalışmalarını denetleyen CHP Denizli Bölge Müfettişi ve Mardin Mebusu Dr. Rıza Levent, Fethiye Halkevi hakkında yeni bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Fethiye Halkevi'nin idare heyeti ve azalarının hükümetin amir ve memurları ile arasının iyi olduğunu ifade edilmiştir. Ayrıca, Halkevinin gelirinin CHP Genel Merkezi'nden gönderilen yardım ve belediye ile üyelerinden toplanan paralardan oluştuğu belirtilmiştir. R. Levent, Halkevinin 5 şube ile çalışmalarına devam ettiğini diğer şubelerin açılması için bina, bütçe ve elemana ihtiyaç olduğunu söylemiştir. Levent, halkevinin hesap defterleri, demirbaş defterleri ve üye defterleri muntazaman tutulduğu ve bugüne kadar Emval-i Metruke'den alınan bir binada faaliyet gösteren Fethiye Halkevi binasının yetersiz olduğu ve bunun için acilen kaza merkezine bir Halkevi binasının yapılması gerektiğini rapor etmiştir³⁴.

16 Kasım 1940 tarihinde Halkevlerinin çalışmalarını denetleyen CHP Aydın Bölge Müfettişi ve aynı zamanda Mardin Mebusu olan Dr. Rıza Levent, Fethiye Halkevi hakkında yeni bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Fethiye Halkevi ile CHP Parti İdare Heyeti ile hükümet amir ve memurlarının arasının iyi olduğu, Halkevinin çevrenin ihtiyaçlarına göre 5 şube olarak tanzim edildiğini ve bu şubelerde öğretmenler ve memurların görev aldığını bildirmiştir³⁵.

CHP Aydın Bölge Müfettişi Mardin Mebusu Rıza Levent, 21 Mayıs 1941 tarihinde Fethiye Halkevi'ne dair yeni bir rapor daha hazırlamıştır. Raporda Halkevinin başkan ve azalarının kaymakam, hükümet amir ve memurları ile ilişkilerinin iyi olduğu ve Halkevinin 5 şube ile faaliyet göstermeyi sürdürdüğü aktarılmıştır. R. Levent, ayrıca sosyal yardım şubesinin yerine kütüphane ve yayın şubesinin kurulmasının daha uygun olacağını belirtmiştir. Çünkü kazada bulunan Himaye-i Etfal ve Kızılay gibi cemiyetlerin fukaraya yardım etmesi nedeniyle bu şubeye gerek kalmadığını tespit etmiştir. Levent, şubelerinin muntazaman çalıştığını, aza kaydına devam edildiğini, demirbaş, üye kaydı ve gelir-gider defterlerinin düzgün olduğunu dile getirmiştir. Levent, 1941 yılı için vilayet merkezinden 400 lira, Fethiye Belediyesi'nden 200 lira gönderileceğini ve Fethiye Halkevi'nin kendi bütçesinin ise 1.060 lira olduğunu beyan etmiştir. Levent, belirlenen bütçenin çok azının temin edilebildiğini ve binasının yetersiz olması nedeniyle yeni yapılacak bina için bulunan arsanın bir an evvel istimlak edilmesi gerektiğini de rapor etmiştir³⁶.

31 BCA,490.01.1001.869.1.

32 BCA,490.100.1518.178.14- 15.

33 BCA,490.100.1518.178.8- 9.

34 BCA,490.01.1001.867.1.

35 BCA,490.01.1001.867.1.

36 BCA,490.01.1001.867.1.

11 Kasım 1941’de CHP Aydın Bölge Müfettişi Mardin Mebusu Dr. Rıza Levent, Fethiye Halkevi’ni yeniden teftiş etmiştir. Bu teftişe dair raporda; Halkevinin idare heyeti azaları ile şube komiteleri başkanlarının bölgede sevilen kişilerden oluştuğu, Halkevi idarecileri ile Kaymakamlık ve öğretmenler arasında iyi bir işbirliğinin olduğu aktarılmıştır. Ayrıca Halkevinin yaşaması ve gelişmesi için vilayet ve kaza idare heyetlerinden yeterince gelirin temin edildiği söylenmiştir. R. Levent, Halkevi üye kayıt defterlerinin muntazam olduğu ve üye kayıtlarının da devam ettirildiğini tespit etmiştir. Halkevinin gelir- gider ve demirbaş defterlerinin talimatnamelere uygun olduğu, fakat özel ve resmi günlerde yapılan törenlerde halkevi salonunun yetersiz kaldığı ve bu nedenle yeni bir bina inşası için arsa araştırması yapıldığı, ifade edilmiştir³⁷.

1942 yılında hususi idare bütçesinden Muğla Halkevlerine 4.925 lira ödenmiştir. Bu ödemenin 400 lirası Fethiye Halkevi’ne aktarılmıştır. Aynı yıl 1942 yıllı belediyeler bütçesinden Muğla Halkevlerine toplam 925 lira ödenek ayrılmış ve bunun 50 lirası Fethiye Halkevi’ne aktarılmıştır. 1943 yılında hususi idare bütçesinden Muğla Halkevlerine 5.850 lira ödenmiştir. Bunun 400 lirası Fethiye Halkevi’ne aktarılmıştır. Aynı yılı 1943 yıllı belediyeler bütçesinden Muğla Halkevlerine toplam 925 lira gönderilmiş ve bunun 150 lirası Fethiye Halkevi’ne verilmiştir³⁸. Türkiye genelinde 1944 devlet bütçesinden Halkevlerine 2 milyon 800 bin lira yardım yapılmışken, 1950’de yardım miktarı 1 milyon 250 bin liraya düşmüştür. Ülke genelinde yıllar içinde ödeneğin düşmesi ilçe Halkevini de olumsuz etkilemiş olmalıdır³⁹.

21 Ağustos 1943 tarihinde CHP Aydın Bölge Müfettişi Fazıl Şerafettin Bürge’nin Fethiye Halkevi hakkında hazırladığı raporda; Halkevinin temsil, spor, sosyal yardım, kütüphane, yayın ve köycülük şubelerinin açık olduğu, bunların her birinin düzenli çalışmalarına devam etmekle birlikte, en fazla köycülük şubesinin faal olarak çalıştığı ifade edilmiştir. Bürge, Halkevinin üye sayısının 1941’de 257, 1942’de 259 ve 1943’de de 279’a çıktığını ve Halkevinin yerinin çalışmalar için müsait olmadığını ve eski bir kilisenin salon haline getirilerek toplantıların burada yapıldığını belirtmiştir⁴⁰.

27 Ekim 1944 tarihinde Muğla Vilayeti’nde faaliyet gösteren Halkevlerini teftiş eden Aydın Bölge Müfettişi Dr. Fazıl Şerafettin Bürge verdiği raporda Fethiye Halkevi çalışmalarının verimli olduğunu ve Halkevi çalışma kayıtlarının muntazam bir şekilde tutulduğunu nakletmiştir⁴¹. Fethiye Halkevinin 1944 yılı sonrasında teftiş edildiğine dair herhangi bir belgeye ulaşılammıştır.

2. Fethiye Halkevi Şubelerinin Faaliyetleri

2.1. Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi

Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi’nin amacı; muhitin umumi bilgisinin artmasına, parti prensiplerinin kökleşmesine, yurt sevgisinin, yurttaşlık vazifeleri duygusunun yükselmesine yarayacak mevzularda konuşmalar ve konferanslar tertiplemekle beraber, dil ve edebiyat mevzularıyla da bilhassa meşgul olmaktır. Türk dili ve edebiyatı alanlarında çalışmalar yapmak, bu alanlarda daha önceden çalışmalar yapmış Türk büyüklerini anmak için törenler tertiplemek ve Halkevi adına bir dergi çıkarmak bu şubenin göreviydi⁴². Fethiye

37 BCA,490.01.1001.869.1.

38 BCA,490.100.1518.178.2,3,5,6.

39 Melek Çolak, “Muğla Halkevi ve Çalışmaları”, *Toplumsal Tarih*, S. 70, Ocak 2000, s. 56.

40 BCA,490.01.1001.869.1.

41 BCA,490.01.1001.869.1.

42 *Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi*, Ankara, Ankara, Zerbamat Basımevi, 1940, s. 5-9.

Halkevi Dil- Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin hangi tarihte faaliyete geçirildiği konusunda bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat Nisan 1938'de Muğla Halkevi dergisinde Fethiye'nin kırsal köylerinden derlenen manilerin yayınlanmış olması, bu şubenin 1938'de aktif olduğunu göstermektedir. Çünkü Fethiye ilçe merkezindeki görevliler olmadan köylerden derleme yapılmış olması çok düşük bir ihtimaldir⁴³.

"*Muğla*" dergisinin 14'üncü sayısında Cavit Aker tarafından Fethiye'ye bağlı Gövben Köyü'nden derleme 10 adet mani aktarılmıştır⁴⁴. Yine "*Muğla*" dergisinin Haziran 1938 tarihli 16'ıncı sayısında Cavit Aker tarafından Fethiye'nin Karanif Köyü'nden derlenen maniler nakledilmiştir⁴⁵.

1940'ta Fethiye Halkevi'nin Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi, halk üzerinde etkili olmuştur. Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi haftada bir defa çeşitli konularda konferanslar tertiplemiş, konferanslara halk çok rağbet etmiş ve salonlar katılımcıları almamıştır⁴⁶. 27 Ekim 1944'te Muğla Halkevlerini teftiş eden Fazıl Şerafettin Bürge, Fethiye Halkevi'nin çalışmalarını genelde verimli bulmuştur. Bürge, Halkevlerinin dil ve edebiyat çalışmalarına büyük önem verildiğini, fakat Fethiye Halkevi'nde faal olmayan bu şubesinin acilen yeniden açılması gerektiğini belirtmiştir⁴⁷.

Fethiye Halkevi Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin zaman içindeki üyelerinin hepsinin isimlerine ulaşmak mümkün olmamakla birlikte, 1947'deki verilere ulaşılabilmektedir. 1947 yılında Fethiye Halkevi yıllık genel toplantısı yapılarak yeni yönetim belirlendiği zaman burada Fethiye Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin de idare heyeti de seçilmiştir. Fethiye Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin görevlisi olarak seçilenler kişiler meslekleri ile birlikte şunlardır⁴⁸: "*Fehmi Erdoğan (Okul Müdürü), İbrahim Günay (Milli Eğitim Memuru), Naci Erali (Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü Avukatı), Hasan Gökçe (Öğretmen) ve Mustafa Özen (Öğretmen).*" Yukarıda yer alan isimlere bakıldığı zaman Halkevi şubelerinin üyelerinin devlet memurlarından oluştuğu dikkat çekmektedir.

2.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Güzel Sanatlar Şubesi'nin amacı; müzik, resim, mimari, süsleme gibi sanatlarda profesyonel veya amatör unsurları bir araya toplamak, genç kabiliyetleri korumak ve bunların yetişmesine yardımcı olmaktır⁴⁹. 1937 yılında Fethiye Halkevi'nin çalışmalarını denetleyen Milletvekili Dr. Şükrü Şenozan, bu şube hakkında da değerlendirmede bulunmuştur. Şenozan, Halkevinin adını taşıyan bando takımının Fethiye Halkevi binası dışında düğünlerde faaliyetlerde bulunmasını uygun bulmadığını, halk türkülerinin sadece kendi orijinal sazlarıyla çalınarak söylenmesi gerektiğini, bunların cümbüş, keman gibi müzik aletleriyle çalınması durumunda türkülerin hem orijinalliğini kaybedeceğini hem de Halkevlerinin müzik çalışmalarının gayelerine aykırı davranılmış olacağını belirtmiştir. Şenozan, ayrıca Fethiye Halkevi'nin bando öğretmenlerinin açıktan maaş aldıklarına dair rivayetlerin olduğunu ve bu durumun incelenerek sonucun genel merkeze bildirilmesini istemiştir⁵⁰.

43 *Muğla*, Nisan 1938, s. 16.

44 *Muğla*, Nisan 1938, s. 16.

45 *Muğla*, Haziran 1938, s. 13.

46 BCA,490.01.1001.867.1.

47 BCA,490.01.1001.869.1.

48 Gün, a.g.e., s. 138.

49 *Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi*, 1940, s. 9- 13.

50 BCA,490.01.1001.867.1.

Muğla Halkevi dergisinin 13'üncü sayısında "Fethiye Halk Türküleri" başlığı altında iki adet halk türküsü nakledilmiştir⁵¹. Muhtemelen bu türkülerin derlenmesinde Fethiye Halkevi personeli de görev almıştır. 16 Kasım 1940 tarihinde CHP Aydın Bölge Müfettişi Mardin Mebusu Dr. Rıza Levent Fethiye Halkevi hakkında bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Fethiye Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi'nin faaliyetlerinin yok denecek kadar az olduğu bildirilmiştir⁵².

11 Kasım 1941 tarihinde CHP Aydın Bölge Müfettişi, Mardin Mebusu Dr. Rıza Levent'in Fethiye Halkevi hakkında hazırladığı başka bir raporda Fethiye Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi'nin faaliyetinin neredeyse durduğundan bahsedilmiş ve Halkevinin bu şubesinin faaliyete geçirilmesi istenmiştir⁵³.

2.3. Temsil Şubesi

Halkevleri temsil şubenin amacı; Halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak, şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyaçlarını gidermek, gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak, memleket ve toplum için yararlı telkinlerde bulunmak ve tiyatro sanatçısı olabilecek yeteneklerin kendilerini göstermelerine imkân vermektir⁵⁴. CHP Aydın Bölge Müfettişi Mardin Mebusu Dr. Rıza Levent'in, Fethiye Halkevi hakkındaki 11 Kasım 1941 tarihli raporunda; Halkevinin temsil şubesinin faaliyete geçirilmesi gerektiği aktarılmıştır⁵⁵.

27 Ekim 1944 tarihinde Muğla Vilayeti'nde bulunan Halkevlerini teftiş eden Aydın Bölge Müfettişi Dr. Fazıl Şerafettin Bürge, Halkevi çalışmalarının genelde verimli olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda Bürge iki seneden beri ofis tarafından işgal edilen temsil salonunun boşaltılarak şubeye teslim edildiğini, böylece bu şubenin de en kısa zamanda aktif faaliyete geçeceğini belirtmiştir⁵⁶.

CHP Genel Sekreterliği, 24 Eylül 1945 tarih ve 5/2672 sayılı yazısıyla Fethiye Halkevi Temsil Şubesi faaliyetlerine dair bir rejisör fişinin doldurulup, merkeze gönderilmesini istemiştir. Fethiye Halkevi Başkanı Nevzat Yergus, 24 Eylül 1945 tarih ve 5/2672 sayılı yazıya şu şekilde cevap vermiştir: "Evimizin faaliyette bulunan temsil şubesi vardır. Müstakilen bir rejisörü yoktur. Her sene verdiği temsillerde rejisörlük vazifesini evimiz başkanı idare etmektedir. Dolayısıyla gönderilen fişin doldurulmasına lüzum görülmemiştir." CHP Genel Sekreterliği 7 Kasım 1945 tarih ve 5/2691 numaralı yazısıyla Fethiye Halkevi'nden Temsil Şubesi'nin faaliyetlerine dair tekrar bir rejisör fişinin doldurularak merkeze gönderilmesini talep etmiştir. Bu yazıya 14 Kasım 1945'de Fethiye Halkevi Başkanı Nevzat Yergus tarafından şu cevap verilmiştir⁵⁷: "7 Kasım 1945 tarih ve 5/2691 numaralı yazılarıyla gönderilmediği bildirilen evimiz rejisör fişi 8 Kasım 1945 tarihinde 46 sayılı yazımıza ilişik olarak sunulmuştur."

1947 yılı Fethiye Halkevi yıllık idare heyeti toplantısında bu şubenin idare heyeti şu kişilerden oluşmuştur⁵⁸: "Ali Rıza Aka (Belediye Başkanı), Cahit Özkanlı (Maliye Varidat Müdürü), Necip Sözüotok (Gümrük Başkâtibi), Hikmet Erdoğan (İlkokul Öğretmeni) ve Aydın Koca (Ortaokul Öğretmeni)."

51 Muğla, Mart 1938, s. 14.

52 BCA,490.01.1001.867.1.

53 BCA,490.01.1001.869.1.

54 Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi, 1940, s. 13- 15.

55 BCA,490.01.1001.869.1.

56 BCA,490.01.1001.869.1.

57 BCA,490.100.1025.944.6.

58 Gün, a.g.e., s. 139.

2.4. Spor Şubesi

Halkevleri Spor Şubesi'nin amacı; Halkevleri mensuplarına ve arzu edenlere kapalı veya açık salonlarda Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü ile müşterek olarak tertip edilecek programlara göre sportif faaliyetler düzenlemektir. Böylece jimnastik, güreş, atlı cirit, boks, deniz sporları, dağcılık ve kayak, avcılık, bisiklet yarışları ve milli rakslar gibi alanlarda sportif etkinlikler sağlanmak istenmiştir⁵⁹. Öyle ki; spor kolları büyük bir aşkla çalışmıştır. Örneğin; Milas Halkevi Spor Kolu tarafından bir marş hazırlanmış ve bu marş Yeni Milas'ın ikinci sayısının dördüncü sayfasında yer almıştır⁶⁰.

1936 yılında Belediye bütçelerinden Fethiye'deki spor faaliyetleri için 150 lira yardım yapılmıştır⁶¹. 1937 yılında Fethiye Halkevi'nin çalışmalarını denetleyen Milletvekili Dr. Şükrü Şenozan'ın hazırladığı raporda; Fethiye Halkevi Spor Şubesi'nin çalışmaları ile ilgili olarak, bölgede güreş sporuna rağbetin çok olduğu ve bu nedenle bu milli sporun gençlere daha fazla teşvik edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁶².

5 Aralık 1939 tarihinde CHP Denizli Bölge Müfettişi Dr. Rıza Levent, Fethiye Halkevi'ne dair bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Fethiye Halkevi Spor Şubesi'nin faal olduğu, Halkevinin bir spor sahasına sahip olmakla birlikte burada kara sporlarından ziyade deniz sporlarına önem verilmesi gerektiği, ancak bu konuda hiçbir çalışmanın yapılmadığı ifade edilmiştir⁶³. 1947 yılı Fethiye Halkevi Yıllık İdare Heyeti toplantısında bu şubenin idare heyetine şu kişiler seçilmiştir⁶⁴: *Sadi Berkman (Sanatkâr), Faik Öktem (Meteoroloji İstasyon Memuru), Refet Demirel (Sanatkâr), Nuri Ardıç (Memur) ve Mahmut Binbaş (Maliye Memuru).*"

2.5. Sosyal Yardım Şubesi

Halkevleri Sosyal Yardım Şubesi'nin amacı; Halkevinin bulunduğu bölgede hakiki surette yardıma muhtaç kimsesiz çocuklar, kadınlar, düşkün hasta ve yaşlılar gibi vatandaşlar hakkında toplumun şefkat ve yardım duygusunu uyandırmak, onları muayene ettirmek ve onlar için gelir temin etmektir⁶⁵. Fethiye Halkevi'nin bu şubesi aynı yönde çalışmalar yapmış olmakla beraber, yürüttüğü çalışmalara dair raporlarda yeterli malumat yoktur. 1947 yılı Fethiye Halkevi Yıllık İdare Heyeti toplantısında sosyal yardım şubesinin idare heyetine şu kişiler seçilmiştir⁶⁶: *"Saadet Erali (Fethiye Orman İşletme Müdürlüğü Avukatı'nın eşi), Münevver Günay (Öğretmen), Sabiha Tuluman (Tüccar Halit Tuluman'ın Eşi), Şahap Ünsal (Ziraat Bankası Müdürü) ve Tarık Mora (Tüccar)"*

2.6. Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi

Halkevleri Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi'nin amacı; halkın bilgisini yüceltecek her türlü okutma-yazma ve yetiştirme hareketlerinin ilerleyip gelişmesini sağlamak ve korumak amacıyla Halkevinde Türkçe okuyup-yazma, dikiş-nakış, çiçekçilik, muhasebe, bağcılık, arıcılık ve yabancı dil kursları açmaktır⁶⁷. 27 Ekim 1944 tarihinde Muğla Vilayeti'nde faaliyet gösteren Halkevlerini teftiş eden Aydın Bölge Müfettişi Dr. Fazıl Şerafettin Bürge,

59 *Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi*, 1940, s. 15- 19.

60 *Yeni Milas*, İkinci Teşrin 1936, s. 4.

61 BCA,490.100.1518.178.19.

62 BCA,490.01.1001.867.1.

63 BCA,490.01.1001.869.1.

64 Gün, a.g.e., s. 140.

65 *Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi*, 1940, s. 19- 21.

66 *Muğla da Halk*, 5 Mart 1947, s. 1.

67 *Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi*, 1940, s. 22- 24.

Fethiye Halkevi çalışmalarının genelde verimli olduğunu belirtmiştir. Bürge, diğer taraftan Fethiye'deki okullarda okuma- yazma kursları düzenlenmediği için Fethiye Halkevi Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi'ni çok faal bulmadığını da belirtmiştir⁶⁸.

2.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Halkevleri Kütüphane ve Yayın Şubesi'nin temel amacı; okuma alışkanlığının artırılması ve bilgiye ulaşımın kolaylaştırılmasıdır. Kütüphaneler halkın bilgisinin ilerlemesinde başlıca amildir. Bu nedenle her Halkevinin bir kütüphane ve okuma odasının bulunması, Halkevinin ilk kurulma şartlarından sayılır. Halkevleri kendi kütüphane ve okuma odalarını kendi binalarından ayrı yerlerde de kurabilirler. Bulduğu şehir veya kasabada başka kütüphane varsa okuma zevk ve ihtiyacını yaymak için onlarla da işbirliği yapabilirler⁶⁹. 1934-1935 eğitim- öğretim yılında Fethiye Halk Okuma Odası Kütüphanesi'ne hükümet tarafından 12 kitap kazandırılmış ve okuyucunun hizmetine sunulmuştur. Böylece 1934-1935 eğitim- öğretim yılında Fethiye Halk Okuma Odası Kütüphanesi'nde 205 adet Türkçe kitap yer almıştır 1934 yılında Fethiye şehir merkezinde 1 ve köylerde 3 olmak üzere toplam 4 okuma odası bulunmaktadır⁷⁰.

4 Mayıs 1940 tarihinde Muğla Halkevlerinin çalışmalarını denetleyen CHP Denizli Bölge Müfettişi Mardin Mebusu Dr. Rıza Levent, Fethiye Halkevi'nin bu şubesinin faal olduğunu, kitaplar için dolapların yaptırıldığını, ancak kitapların muhafazası için kitapların ciltlenerek dolaplara yerleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. 16 Kasım 1940 tarihinde CHP Aydın Bölge Müfettişi Mardin Mebusu Dr. Rıza Levent, Fethiye Halkevi hakkında yeni bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Fethiye Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi'nin hem kapatılan Türk Ocağı'ndan hem de CHP Genel Merkez'inden gelen kitaplardan oluşan zengin bir kütüphanesinin bulunduğu, ancak bunların hem korunması hem de okuyucuya sunulması için bir komiteye ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir⁷¹.

CHP Aydın Bölge Müfettişi Mardin Mebusu Rıza Levent, 21 Mayıs 1941 tarihinde Fethiye Halkevi'ne dair yeni bir rapor hazırlamıştır. Raporda Fethiye Halkevi Kütüphanesi'nde Türk Ocağı'ndan kalma yaklaşık 2.000 cilt kitabının bulunduğu, hatta bu kitapların bazılarının telef olduğu ve bu nedenle kitapların düzenlenip okuyucu hizmetine sunulması için Fethiye Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi'nin hemen açılarak şube idare heyetinin oluşturulması gerektiği belirtmiştir⁷².

CHP Aydın Bölge Müfettişi, Mardin Mebusu Dr. Rıza Levent, 11 Kasım 1941 tarihinde Fethiye Halkevi hakkında bir rapor daha kaleme almıştır. Raporda Fethiye Halkevi Kütüphanecilik Şubesi'nin düzgün çalışmaya başladığı, kitapların düzen ve intizamına dikkat edilerek ciltlendiği ve yeni nizamnameye göre kütüphane defterlerinin tutulduğu bildirilmiştir⁷³.

1944- 1945 eğitim- öğretim yılında Fethiye Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi'ne hükümet tarafından 717 kitap kazandırılmış ve okuyucunun hizmetine sunulmuştur. Aynı yıl 5 kitap da satın alınarak raflardaki yerini almıştır. Böylece 1944- 1945 eğitim- öğretim yılında Fethiye Halkevi'nin bu şubesinin kütüphanesinde 5.220 adet Türkçe kitap ve 120

68 BCA,490.01.1001.869.1.

69 *Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi*, 1940, s. 24- 27.

70 *Milli Eğitim İstatistikleri, 1934- 1935*, s. 6, 14.

71 BCA,490.01.1001.867.1.

72 BCA,490.01.1001.867.1.

73 BCA,490.01.1001.869.1.

Arapça ve 3 adet başka yabancı dilde olmak üzere 5.324 kitap yer almıştır⁷⁴. Merkezdeki bu kütüphanelerin yanında köylerde de okuma odaları yer almıştır. İlçeye bağlı köylerdeki okuma odası ve bu odalarda bulunan kitaplar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1. 1944- 1945 Yılı Fethiye Halk Okuma Odaları ve Bu Odalarda Bulunan Kitap Sayısı⁷⁵

Köy Adı	Türkçe Kitap Sayısı	Arap Harfleri İle Yazılmış Kitap Sayısı	Yabancı Dil ile Yazılmış Kitap Sayısı	Toplam Kitap Sayısı
Faralya	48	-	-	48
Göcek	114	-	-	114
Günlükbaşı	90	12	5	107
Gürme	108	-	-	108
İbecik	30	-	-	30
Kabaağaç	31	-	-	31
Kaya	87	-	-	87
Kestep	118	-	-	118
Nif	24	-	-	24
Ovacık	65	-	-	66
Üzümlü	72	1	-	73

2.8. Köycülük Şubesi

Halkevleri Köycülük Şubesi'nin amacı; köylerin sosyal ve sıhhi açıdan iyileştirilmesinin yanında köy çevresinin güzelleştirilmesine ve köyler ile şehirler arasındaki karşılıklı sevgi ve tesanüt duygularının kuvvetlenmesine çalışmaktır. Şube bu amaçla Halkevinin, halk dersaneleri, temsil ve sosyal yardım gibi diğer şubelerinin de katılımıyla köylere geziler düzenleyerek köylünün çeşitli ihtiyaçlarını karşılar. Bütün köy öğretmenleri köylünün refah seviyesinin yükselmesi için çalıştığından dolayı bu şubenin doğal üyesidir⁷⁶. Köycülük şubeleri, gelişmesi ve köylünün bilinçlenmesi için köylere birçok dostluk gezisi düzenlemiştir. Aslında Halkevlerinin ilk çalışmamalarında köylülerin kentlere davet edilerek kültür çalışmalarına dâhil edilmelerine çalışılmıştır. Fakat uygulamada bu gerçekleştirilemediğinden, köy gezilerinin düzenlenmesine karar verilmiştir⁷⁷.

4 Mayıs 1940 tarihinde Halkevlerinin çalışmalarını denetleyen CHP Denizli Bölge Müfettişi Mardin Mebusu Dr. Rıza Levent, Fethiye Halkevi Köycülük Şubesi'nin çok faal olduğunu belirtmiştir. Levent, köycülük şubesinin bazen tek başına bazen de diğer şubelerle işbirliği yaparak, ayda bir köylere gezi düzenlediğini ve Halkevinin köylünün yanında olduğunu bildirmiştir⁷⁸. Levent, raporunda Fethiye Halkevi'nin köycülük şubesinin çok aktif olduğunu belirtmiş, fakat Fethiye Halkevi'nin köycülük faaliyetlerine dair başka bir veriye ulaşamamıştır.

1947 yılı Fethiye Halkevi Yıllık İdare Heyeti toplantısında köycülük şubesinin idare heyeti şu kişilerden oluşmuştur⁷⁹: "Ahmet Erkek (Öğretmen), Şaban Kınay (Emekli

74 Milli Eğitim İstatistikleri, 1944- 1945, s. 30.

75 Milli Eğitim İstatistikleri, 1944- 1945, s. 90.

76 Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi, 1940, s. 27- 29.

77 Fay Kirby, *Türkiye'de Köy Enstitüleri*, (Çev. Niyazi Berkes), İstanbul, Tarihçi Kitabevi, 2010, s. 104.

78 BCA,490.01.1001.867.1.

79 Gün, a.g.e., s. 139.

Başöğretmen), Mahmut Kumbasar (Fethiye Orman İşletme Müdürü), Nevzat Yılmaz (Zeytin Bakım F.M.), İsmail Tufan (İlçe Tarım Müdürü), Dr. İsmail Özyayın (Hükümet Tabibi) ve Hüseyin Türkmen.”

2.9. Müze ve Sergi Şubesi

Halkevleri Müze ve Sergi Şubesi'nin amacı; milli ve mahalli tarihle ilgili kendi bölgelerinde araştırma yapmak, elde edilen bilgileri geçmişteki bilgilerle birleştirerek sözlü veya yazılı olarak halka sunmaktır. Ayrıca, Halkevi bölgesinde bulunan tarihi eserleri koruma altına almak, varsa müzelerin eksikliklerini gidermek ve Halkevine ait bir arkeoloji müzesi kurmaktır⁸⁰. Halkevlerinden bir kısmı mıntıklarının tarihlerini araştırmışlar ve yöre halkına tarihi sevdirmeye çalışmışlardır. Halkevleri, tarihi bilgileri edinme ve halkı bilinçlendirme hususunda önemli çalışmışlar yapmışlardır⁸¹. Fethiye Halkevi'nin Müze ve Sergi Şubesi'nin faaliyetlerine dair bir malumata ulaşılamamıştır. Fakat, 1960'lı yılların başları gibi erken bir dönemde Fethiye'de bir müze teşkilinin sağlanmış olması, Fethiye Halkevi'nin öncü çalışmalarının semeresi olmalıdır.

3. Fethiye Halkevi'nin Kapatılması

1946 yılında Türkiye'nin çok partili hayata geçişine kadar kuruluş amaçları doğrultusunda faaliyet gösteren Halkevleri, bu tarihten sonra yavaş yavaş eski önemini ve heyecanını kaybetmiştir. Ayrıca savaş ekonomisinin yol açtığı ekonomik sıkıntılar ile boğuşmak zorunda kalan Halkevleri, CHP'nin iktidardan düşmesi ile iyice zor durumda kalmıştır. 1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle Halkevlerinin ve dolayısıyla da Fethiye Halkevi'nin faaliyetleri daha da yavaşlamıştır. Neticede zamanla dönemin ekonomik şartlarının da etkisi ile ödenek sıkıntısı çekmeye başlayan Halkevleri, çok partili hayata geçildikten sonra tartışma konusu olmuştur⁸². Hatta Halkevi dergileri son sayılarını Mayıs 1950 tarihinde yayınlamışlardır. Uzun süren tartışmalar sonunda 8 Ağustos 1951 tarihinde ise Halkevlerinin faaliyetlerini resmen sonlandıran 5830 Sayılı Kanun Refik Şevket İnce ve arkadaşları tarafından TBMM'ye sunulmuştur⁸³. 8 Ağustos 1951 tarihli ve 5830 sayılı kanunun 11 Ağustos 1951 tarihli ve 7882 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanması ile Halkevleri kapatılmıştır⁸⁴. Böylece Türkiye'de Halkevleri dönemi sona ermiştir. 11 Ağustos 1951 tarih ve 5830 sayılı Halkevlerini kapatan yasayla birlikte Fethiye Halkevi de kapatılıp, eşyaları önce devlete sonra da Halkevlerinin yerine kurulan Halk Eğitim Merkezleri'ne devredilmiştir⁸⁵.

Sonuç

Halkevleri 1932- 1951 yılları arasında Cumhuriyet rejiminin değerlerinin toplum tarafından benimsenmesi için çalışmıştır. Özellikle 1930'lu yılların ortalarından 1945 yılına kadar çok aktif bir çalışma yürütmüşlerdir. Faaliyetlerinin sona erdiği 1951 yılında ülke genelindeki Halkevlerinin sayıları 478'e ulaşmıştır. Sayıları hızla artmış olan Halkevlerinin Cumhuriyet Dönemi'nde önemli hizmetler sunmuştur.

80 *Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi*, 1940, s. 29- 30.

81 Remzi Oğuz Arık, *Halkevlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu*, Ankara, CHP Halkevleri Yayınları 1947, s. 112.

82 Arıkan, a.g.m., s. 278.

83 Orhan Özacın, *"Halkevlerinin Dramı"*, Kebikeç, Yıl. 2, S. 3, Ankara, 1996, s. 92.

84 *Resmî Gazete*, 11 Ağustos 1951, s. 1781- 1782.

85 Ekrem Uykucu, *"İlçeleriyle Birlikte Muğla Tarihi: Coğrafyası ve Sosyal Yapısı"*, İstanbul, Gümüş Basımevi, 1983, s. 132.

Arşiv belgeleri, tetkik eserler ve süreli yayınlardan faydalanarak oluşturulan bu makalede Fethiye Halkevi'nin faaliyetleri değerlendirilmiştir. Fakat 1930 yıllarında Fethiye'de yayımlanmış süreli yayın bulunmamasından dolayı Fethiye Halkevinin tüm çalışmaları tespit edilememiştir. Bu yüzden bu boşluk Muğla merkezde çıkarılmış Muğla gazetesi ile doldurulmaya çalışılmıştır.

Fethiye Halkevi, Dil- Tarih Ve Edebiyat, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Kütüphane, Yayın Ve Köycülük Şubeleri vasıtasıyla halka hizmet etmiştir. Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan ve metin içinde de yer verilen bir belgeye göre, Fethiye Halkevi Dil- Tarih ve Edebiyat Şubesi, çeşitli konularda konferanslar tertipleyerek halkı farklı konularda aydınlatmış ve bilinçlendirmiştir. Fethiye Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, özellikle Halkevinin adını taşıyan bando takımı ile Fethiye Halkevi binası dışında da faaliyetlerde bulunmuş ve halkın güzel sanatlara olan ilgisinin artmasını sağlamıştır. Fethiye Halkevi Spor Şubesi, ise çalışmaları ile bölgede güreş sporuna olan ilginin çoğalmasına vesile olmuştur. Fethiye Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi, Türk Ocakları'ndan kalan 2.000 cilt kitabının bulunduğu kütüphanesi ile Fethiye halkına kütüphane hizmeti sunmuştur. Fethiye Halkevi Köycülük Şubesi, bazen tek başına bazen de diğer şubelerle işbirliği yaparak, ayda bir köylere gezi düzenlemiş ve Halkevinin köylünün yanında olduğunu göstermiştir. Tüm bunlar da Fethiye'de Cumhuriyet değerlerinin benimsenmesine katkı sağlamıştır.

Neticede Fethiye Halkevi, faaliyetleri ile yöre sakinlerinde tarih sevgisinin ve bilincinin oluşmasına, köylünün tarım alanında bilinçlenmesine, örgün öğretim kurumlarının Halkevine bağlı yaygın öğretim organları ile desteklenmesine, spor faaliyetlerinin teşvik edilmesine, sosyal yardım bilincinin artmasına ve toplumda sanata ve sanatçılığa olan yatkınlığın artmasına önemli katkılar sağlamıştır. Fethiye Halkevinin faaliyetlerinin Muğla'nın diğer ilçelerindeki Halkevlerini ve diğer ilçeler halkını etkilediğine dair bir veriye ulaşılamamıştır. Bununla birlikte Fethiye Halkevi, ulusal halkevlerinin bir parçası olarak Halkevlerinin kuruluş ülküsüne uygun olarak Fethiye'de faaliyetlerini Halkevleri kapatılıncaya kadar yürütmüştür.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Kaynakları ve Resmi Yayınlar

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi(BCA), 490.01.1001.867.1

BCA,490.01.1001.869.1.

BCA,490.100.1025.944.6.

BCA,490.100.1518.178.1-21.

Resmî Gazete, (11 Ağustos 1951). S. 7882, s. 1781- 1782.

TC, Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, (1947). *Milli Eğitim Genel Kitaplar ve Müzeler ile Halkevleri Odaları ve Okuma Odaları Kitaplıkları,1944- 1945*, Ankara, Yay. No: 273

TC. Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü (1935). *Maarif 1933- 34 Halk Okuma Odaları ve Umumî Kütüphaneler İstatistiği*, İstanbul, Devlet Matbaası, Yay. No: 60.

2. Kitaplar, Makaleler ve Süreli Yayınlar

Akça, B., Akça, S. (Yaz 2019). "Milas Halkevi Ve Faaliyetleri", *Belgi*, s. 1345- 1357.

Aker, C. (Nisan 1938). "Maniler", *Muğla*, S. 14, s. 16.

Aker, C. (Haziran 1938). "Maniler", *Muğla*, S. 16, s. 13.

Akyüz, Y. (1985). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.

- Anonim. (Mart 1938). "Fethiye Halk Türküleri", *Muğla*, S. 13, s. 14.
- Arık, R. O. (1947). *Halkevlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu*, Ankara, CHP Halkevleri Yayınları
- Arıkan, Z. (1999). "Halkevlerinin Kuruşu ve Tarihsel İşlevi", *AÜ Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C. 6, S. 23, s. 261- 281.
- Balaban, H. (8 Mart 2005). "Cumhuriyetle Birlikte Fethiye de Gelişti", *Günlük Gazetesi*, s. 5.
- Bilgi, N. (2001). "Yeni Doğuş: Manisa Halkevi Dergisi", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 17, S. 19, s. 131- 157.
- Çanak, E. (2015). "İçel: Mersin Halkevi Dergisi", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl. 3, S. 21, s. 219-258.
- Çeçen, A. (2000). *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, İstanbul, Cumhuriyet Kitapları.
- Çeçen, A. (2007). *Türkiye Cumhuriyeti Ulus Devleti*, Ankara, Fark Yayınları
- Çolak, M. (Ocak 2000). "Muğla Halkevi ve Çalışmaları", *Toplumsal Tarih*, S. 70, s. 53- 57.
- Çolak, M. (2001). *Muğla'da Eğitim (1923-1950)*, Muğla, Muğla'ya Hizmet Vakfı.
- CHP Halkevleri Talimatnamesi* (1932). Ankara, Hâkimiyeti Milliye Matbaası.
- Fidan, T. (2004). *Bir Dönemin Toplumsal Anatomisi*, İstanbul, Telmessos Yayınları.
- İnan, S. (Mayıs- Kasım 2000). "Denizli'deki Halkevleri ve Faaliyetleri (1932-1951)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 25- 26, s. 135- 157.
- Gün, P. (2003). "Sosyal, Siyasal Ve Ekonomik Yönüyle Fethiye (1923-1960)", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Muğla.
- Gün, P. (2018). *Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Fethiye (1923-1960)*, Ankara.
- Halkevi Çalışmaları Talimatnamesi*, (1940). Ankara, Ankara, Zerbamat Basımevi.
- Kirby, F. (2010). *Türkiye'de Köy Enstitüleri*, (Çev. Niyazi Berkes), İstanbul, Tarihçi Kitabevi.
- Lewis, B. (2007). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev. Metin Kıratlı), 10. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Odabaş, A. (2003). "Muğla Halkevi", *Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Muğla.
- Özalp, F. ve Feridun Alkan. (1 İkinci Teşrin 1936). "Milas Halkevi Spor Kolu Marşı", *Yeni Milas*, S. 2, s. 4.
- Muğla da Halk*, 5 Mart 1947, s. 1.
- Namal, Y. (Yaz 2012). "Zonguldak Halkevi'nin Faaliyetleri ve Karaelmas Dergisi", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 34, s. 97-134.
- Özsarı, M. (2003). "Ege Bölgesi Ege Bölümü Halkevleri Ve Yayın Çalışmaları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 23, Ankara, s. 401-415.
- Özacun, O. (1996). "Halkevlerinin Dramı", *Kebikeç*, Yıl. 2, S.3, s. 87-96.
- Öztürkmen, A. (2015). *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Pehlivanlı, H. (Mart 2008). "Kırıkkale Halkevi(1942-1951)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XXIV, S. 70 Ankara 2008, s.127-147.
- Shaw, Stanford J. Ve Ezel Kural Shaw, (1983). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Çev. Mehmet Harmancı, C. II, E Yayınları, İstanbul.

- Taşdemir, S. (Bahar 2017). "Halkevlerinin Taşradaki Yansımalarına Bir Örnek: Ayvalık Halkevi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, XVII/34, s. 215-238.
- Taşdemir, S. (Güz 2009). "Tek Parti Yönetiminde Merzifon Halkevi", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Y. 5, S. 10, s. 51- 70.
- Toksoy, N. (2007). *Halkevleri: Bir kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, Orion Yayınevi, Ankara.
- Türkoğlu, Ö. (1996). "Halkevlerinin Kuruluş Amaçlar, Örgütsel Yapısı ve Bazı Uygulamaları" *Kebikeç*, Yıl: 2, S. 3, s. 97-106.
- Uykucu, E. (1983). *İlçeleriyle Birlikte Muğla Tarihi: Coğrafyası ve Sosyal Yapısı*, İstanbul, Gümüş Basımevi.
- Zürcher, Eric J. (2010). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul.